

SZÉCHENYI 2020

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00009

A helyi identitás és kohézió erősítése Nagyvenyim térségében

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Pusztaszabolcs épített öröksége

Vasúti csomóponttra szerveződő többutcás település, szabályos hossz- és keresztutcás hálózattal. • A középkorban a Csák nemzetség birtoka volt, majd a vasút megépüléséig uradalmi pusztaság volt. Első említése 1302-ben történt Zabos (Szabolcs) néven. 1898-ban kapta a Pusztaszabolcs elnevezést. A török idők alatt elpusztult, sokáig pusztaság volt. A XVII. század első harmadában szerb telepesek érkeztek, akik felvirágoztatták a pusztát. Az uradalmi épületek mellett két major is létezett. A XX. század elején a község területén három uradalom működött: a szabolcsi, a cikolai és a csongrádi. A községháza 1916-ban épült a vasútállomás mellett. A római katolikus egyházközség 1926-ban, plébániája 1949-ben alakult meg. A települést átszelő Budapest-Pécs vasútvonaltól délkeletre fekszik az Ófalu, attól északnyugatra az Újtelep városrész.

ENTZ – SISA 1998 (120.), TAK 2017 (7.), VIRÁG 2005 (141.)

Szent Imre plébániatemplom

A község központjában szabadon álló templom. Épült 1936-42-ben Irsy László tervei alapján, a Zichy Livia Klára grófnő által a plébániának adományozott földterületen. Az építés 1936. október 1-jén vette kezdetét. A templomot 1942. november 5-én, Szent Imre ünnepén szentelte fel Shvoy Lajos megyéspüspök. • Vasbeton szerkezetű, modern épület. Szentélye hosszhasas. Lépcsőzetes oromzatát 2 magas torony fogja közre, tetejükön keskenyebb hasáb formájú harangházzal. Fő- és oldalhomlokzatain hosszú, résszerű ablakok láthatók. A bejárat fölött és az oromzaton Árpád-házi szentek szobrai helyezték el. A bejárat fölött középen áll Szent István király, bal oldalon Szent Imre herceg, jobb oldalon Szent László király. Az oromzat bal oldali nőalakja Szent Erzsébetet a jobb oldali alak Szent Margitot ábrázolja. A templom előtti téren 2018. július 29-én, Pusztaszabolcs várossá válásának 10. évfordulója alkalmából állították fel Szent Imre herceg bronz mellszobrát, Lantos Györgyi alkotását. Az épület körül szilvamagszerű teresedés alakult ki.

ENTZ – SISA 1998 (120.), TAK 2017 (11.)

Református templom

A város központjában szabadon álló épület homlokzati középtoronnyal, a bástyaszerű falból kiemelkedő 16 méter magas gúlisakkal. Épült 1935-ben, Krompecher László mérnök terve alapján. • Az 5X10 méteres belső csúcsívesen záródó vakolt mennyezetét hálós fabordázat teszi különlegessé. A szószék az északi fal előtt áll. A berendezés részét képezi az 1867-ben készült vörösmárvány úrasztala.

ENTZ – SISA 1998 (120.), TAK 2017 (11.), VÁRADY 1994 (344.)

Fould-Springer – Wooster-kastély

Szabolcspusztaság

Szabadon álló, szárnyain földszintes, középen egyemeletes, U alaprajzú, redukált architektúrájú épület. Épült 1900 körül. A zichi és vásonkeői gróf Zichy család 1650-ben szerezte Fejér vármegyei birtokai túlnyomó többségét, amelyek egyike Szabolcs volt. A hódoltság alatt a településen lakó szerbek a Budán lakó török földesúrnak és a magyar földesúrnak, Zichy Istvánnak is fizettek adót. Szabolcs-, Csongrád- és Cikolapuszták a grófi család adonyi uradalmának tartozékai voltak, annak alközpontjaiként működtek. Az 1890-es években a család eladósodott, a szabolcs- és cikolapusztai birtokrészeket kénytelenek voltak eladni. Szabolcs- és Csongrádpusztát báró Fould-Springer Miksa

bécsi bankár vásárolta meg. A család az ő személyében kapott 1872-ben osztrák bárói rangot. A kastélyt a birtok megvásárlását követően néhány évvel építhették fel, az épület historizáló stílusú. Az 5044 katasztrális hold területű birtoktestet 1898-ban a kiskorú Fould-Springer Mária örökölte. Az uradalom 1920-ban hét majorból állt, amelyet a bárói família saját kezelésben tartott, és nem adta ki bérbé. A kastélyt a jószágkormányzó lakta, aki innen irányította a birtok életét. 1926-ban Boór Emil volt a tiszttartó, akit abban az évben községi bírónak választottak, a jószágkormányzói címet pedig Reithoffer Ödön töltötte be. A birtok egy részét kiosztották, így a bárónő 1935-ben 3849 katasztrális hold tulajdonosa volt. Hamarosan hozzáment Wooster Frankhoz; az uradalmat a házasság révén 1941-ben már Wooster néven említették. 1945-ben az akkor 3837 katasztrális holdat kitevő birtokot teljesen felosztották. A kastélyban a megyei tudószanatórium berendezését tervezték, és az épületet a Népjóléti Minisztérium rendelkezésére bocsátották, de végül általános iskolát helyeztek el benne, majd a Velinszky László Gimnázium és Szakközépiskola kollégiuma költözött a falai közé. A kastélyt kisebb kert övezi. • Enyhén előrelépő emeletes rizalitjának földszintjén 4 nyolcszögletű pillér által tartott, falsíkba simuló, tornácszerű rész húzódik. A rizalit emeleti része fölött háromszög-oromzat látható, a tetőnek ez a része manzárdos. Az oldalhomlokzatok ablakai mélyített faltükrökben helyezkednek el. A szárnyvégeken nincs ablak. A hátsó homlokzati rész középrészéhez utólagos bővítményt csatoltak, felette háromszög-oromzat látható. Az épület ablakainak egy részét eredeti rács borítja.

ENTZ – SISA 1998 (120.), TAK 2017 (13.), VIRÁG 2005 (141-142.)

Vasúti lakóházak

Sport utca 4-14. és 9.

Pusztaszabolcs vasúti központtá válása egy 1870-es vasútfejlesztési terv eredménye. Az állomás és a környezetében lévő, egy sorban, telepszerűen álló, két-háromszintes, nyeregtetős épületek egységes építészeti stílusban, többnyire egyenes záródású ablakokkal, vöröstéglás sarokarmírozással és lábazattal, a legfelső szinten kör alakú bevilágító ablakkal épültek 1900 körül, a város meghatározó településképi elemei.

ENTZ – SISA 1998 (120.), TAK 2017 (18-20.)

I. és II. világháborús emlékmű

Sport utca – Velencei út sarka

Az I. világháború 28 pusztaszabolcsi áldozatának 1924-ben állítottak emlékművet, amelynek talapzatán 2009-ben, egy gránittáblán helyezték el a II. világháború áldozatainak névsorát. 2006-ban egy Trianon-emléktábla is felkerült a talapzatra. A kovácsoltvas kerítéssel körülvett sokszögű oszlop tetején a jobb kezében babérkoszorút tartó, a magyar címerre támaszkodó katona alakja látható, Pásztor János szobrászművész alkotása. A mementót 2003-ban a Pusztaszabolcsi Hagyományőrző és Hagyományteremtő Alapítvány újította fel. A felújítási munkálatokat Horváth Krisztián műkőkészítő, kőfaragó mester végezte. Ő készítette II. világháborús és a Trianon emléktáblát is.

http://www.pusztaszabolcs.hu/dokumentumok/ertektar/I_vhab_emlekszobor_es_II_vhab_aldozatai_nak_emlektablaja.pdf

<http://www.pusztaszabolcs.hu/dokumentumok/ertektar/TrianonEmlektablaja.pdf>

Felhasznált irodalom

- ENTZ – SISA 1998 Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
- TAK 2017 Településképi arculati kézikönyv. 2017.
- VÁRADY 1994 Várady József: Dunamellék református templomai. 2. rész. 1994.
- VIRÁG 2005 Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.